

ΠΑΝΑΓΙΑ Η ΜΕΓΑΛΟΜΑΤΑ

Τοῦ πατρὸς Γεωργίου Ἀθ. Σταματᾶ,
Πρωτοπρεσβυτέρου καὶ Ἀρχιερατικοῦ
Ἐπιτρόπου Σκιάθου^[1].

Στὸ βόρειο μέρος τῆς Σκιάθου ἕνας “γιγαντιαῖος βράχος, φυτρωμένος ἐκεῖ παρὰ τὸ πέλαγος”, “ἐξέχων ὑπὲρ τὰς ἑκατὸν ὀργυῖας ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης καὶ διὰ στενοῦ λαιμοῦ συνδεόμενος μὲ τὴν ξηρὰν”(Ἀλ. Παπαδιαμάντη, Φτωχὸς Ἅγιος), ἀπλώνεται μπροστὰ στὰ μάτια τοῦ ἐπισκέπτη.

Εἶναι τὸ Κάστρο τῆς Σκιάθου.

“Γενικὸν προσκύνημα τῶν κυμάτων, καθολικὴ σύναξις ὄλων τῶν βρυχηθμῶν τῶν ἀνέμων καὶ ὄλων τῶν

ἀλαλητῶν τῶν καταιγίδων, εἶναι ὁ ὀρφνὸς καὶ φαλακρὸς, ὁ ὑψίνωτος τῆς πέτρας πάγος... Δὲν ὑπάρχει κῦμα τοῦ θρακικοῦ πελάγους καὶ τῶν κόλπων τῆς Χαλκιδικῆς, δὲν ὑπάρχει κῦμα ἐξωσμένον ἐκ τῆς Μαύρης Θαλάσσης καὶ τῆς Προποντίδος, διωγμένον ἀπὸ τοὺς κόλπους καὶ διῦλισμένον διὰ τῶν πορθμῶν, ἀποπτυσμένον ἀπὸ τοὺς ἀφροὺς τοῦ πελάγους καὶ ἐξερευγμένον ἀπὸ τὰ ἀβόλιστα βάθη τοῦ πόντου, τὰ κάτωθεν τοῦ πολιοῦ, καταπληκτικοῦ Ἄθωνος, τὸ ὁποῖον νὰ μὴν ἔρχεται νὰ φιλήσῃ τὰ κράσπεδα τοῦ ἀμαυροῦ τιτανείου αὐτοῦ βράχου”(Ἀλ. Παπαδιαμάντη, Τὰ Κρούσματα).

Ἐδῶ στὸν βράχο αὐτό, ἔζησε ἡ μεσαιωνικὴ πόλη τῆς Σκιάθου. Ὁ βράχος ἀπὸ τὶς τρεῖς πλευρὲς τοῦ πρὸς τὴν θάλασσα εἶναι ἀπότομος καὶ ἀρκετὰ ψηλός, καὶ μόνο πρὸς τὸ μέρος τῆς ξηρᾶς, ὅπου τὸ ὕψος εἶναι μέτριον ὑπῆρχε ἰσχυρὸ τεῖχος καὶ ἡ Πύλη τοῦ Φρουρίου. Πρὸς τὴν πλευρὰ αὐτὴ ὁ βράχος εἶναι κομμένος καὶ κάτω “χάσκει φοβερὸν βραχῶδες βάραθρον, ὅπου ἴλιγγος καὶ σκοτοδίνη κυριεῦει τὸν ἄνθρωπον, ἄβυσσος ξηρὰ αἰωρουμένη ὑπεράνω τῆς ὑγρᾶς ἀβύσσου”(Ἀλ. Παπαδιαμάντη, Φτωχὸς Ἅγιος).

Ἄλλοτε ὑπῆρχε κινητὴ ξύλινη γέφυρα ποὺ ἔνωσε τὸ Φρούριον μὲ τὴν ξηρὰ καὶ σὲ ὥρες κινδύνου συρόταν πρὸς τὴν Πύλην, ὥστε ἡ εἴσοδος νὰ εἶναι ἀδύνατη.

Οἱ Σκιαθίτες ἄφησαν τὴν παλιὰ τους παραλιακὴ πόλη καὶ κλείσθηκαν στὸ Κάστρο γύρω στὰ 1350, λόγῳ τῶν πειρατικῶν ἐπιδρομῶν. Ἐδῶ τοὺς

βρῆκε ἡ Ἄλωση τῆς Πόλεως. Ἐδῶ ἔζησαν καὶ τὰ ἐπόμενα τετρακόσια χρόνια τῆς τούρκικης σκλαβιάς.

Ἡ ζωὴ τους μέσα στὸ Κάστρο ἦταν πολὺ δύσκολη. “Ἐκεῖνο, ὅπερ δυσκολευόμενος νὰ νοήσῃ σήμερον ὁ ἐπισκέπτης, ἴσταται ἀπορῶν, εἶναι πῶς κατάρθωναν ἄνθρωποι νὰ ζῶσιν ἐπὶ τοῦ ἀνύδρου καὶ ἀξένου ἐκείνου βράχου, ἀλλ’ ἡ συνελαύνουσα καὶ προσβιάζουσα αὐτοὺς ἦτο προδήλως ἡ ἀνάγκη. Ὁ φόβος τῶν Ἀλγερινῶν, τῶν Βενετῶν καὶ τῶν Τούρκων τοὺς συνεπίεζε καὶ τοὺς ἐστοίβαζεν ἐπὶ τῆς φύσει ἀπορθήτου ἐκείνης κόγχης” (Ἀλ. Παπαδιαμάντη, Φτωχὸς Ἄγιος).

Τὸ Κάστρο τῆς Σκιάθου μᾶς “διηγεῖται πέντε αἰῶνων σπαρακτικὴν ἱστορίαν μαρτυρίον καὶ αἵματος” (Ἀλ. Παπαδιαμάντη, Λαμπριάτικος ψάλτης).

Οἱ Σκιαθίτες ἐγκατέλειψαν τὸ Κάστρο τὸ 1829. Σήμερα εἶναι ἐρειπωμένο. Θὰ γράψῃ μὲ πόνο καὶ νοσταλγία ὁ Ἀλέξανδρος Μωραϊτίδης: “τώρα εἶναι ἔρημον τὸ χωριό μου, τὸ Κάστρο μου. Εἰς τὸν βράχον του ἐπάνω, τὸν ὑψηλὸν, ὅπου ὑπῆρχον τὰ σπιτάκια τοῦ χωριοῦ μου, τοῦ Κάστρου μου, τὰ εὐμορφα μικρὰ σπιτάκια, μόνον χαλάσματα ἔμειναν”.

Καὶ ἀπὸ τὰ τριάντα τόσα ἐκκλησιάκια “λείψανα εὐσεβοῦς παρελθούσης ἐποχῆς” (Ἀλ. Παπαδιαμάντη, Φτωχὸς Ἄγιος), σήμερα σώζονται μόνον ἡ παλαιὰ Μητρόπολη τοῦ Φρουρίου, ὁ Ναὸς τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως, καὶ ὁ Ναὸς τοῦ Ἁγίου Νικολάου. Τὰ ὑπόλοιπα εἶναι ἐρείπια “ἄλλα μὲ τοὺς τέσσαρας τοίχους ὀρθοῦς, καὶ ἄλλα σεσυλημένα τὰ ἱερά καὶ τὰς εἰκόνας”.

“Ἀνάμεσα εἰς συντρίμματα καὶ ἐρείπια, λείψανα παλαιᾶς κατοικίας ἀνθρώπων ἐν μέσῳ ἀγριοσκῶν, μορεῶν μὲ ἐρυθροὺς καρπούς” (Ἀλ. Παπαδιαμάντη, Ὁ ρεμβασμὸς τοῦ Δεκαπενταυγούστου), σώζονται καὶ τὰ ἐρείπια τοῦ ἐκκλησιδίου τῆς Παναγίας τῆς Μεγαλομάτας, τὴν ὁποία μνημονεύει ὁ Ἀλέξανδρος Παπαδιαμάντης στὸ διήγημά του «**Τὰ Κρούσματα**». Ἐκεῖ μιλάει γιὰ τὸ μικρὸ σπιτάκι τῆς θεια-Μαχῶς τὸ Φαλκάκι, πού σωζόταν ἀκόμη στὴν ἐποχὴ τοῦ συγγραφέα:

“Ὁ μικρὸς οἰκίσκος, μία ἐπάνοδος εἰς τὸ παρελθόν, μία ὀπὴ διὰ τῆς ὁποίας ἔβλεπέ τις τὰ περασμένα ὡς εἰς πανόραμα, ζωντανὴ ἀνάμνησις μέσα εἰς τὴν τέφραν τῆς λήθης, ὀρθὴ σκοπιὰ μεταξὺ κοιμωμένων σωμάτων, ἔκειτο πλησίον εἰς τὸν σωζόμενον τότε ὠραῖον ναῖσκον τῆς Παναγίας τῆς Μεγαλομάτας...”

Ὁ ναῖσκος, ἐορτάζων τὸ Σάββατον τοῦ Ἀκαθίστου, ἦτον εὐπρεπῆς, κ’ ἐδέχετο συχνὰ τὸν φόρον τῆς εὐλαβείας αὐτῶν τῶν οἰκοκυράδων”. Ἡ θεια-Μαχῶς “ἄναψε τὰ κανδήλια τῆς Παναγίας τῆς Μεγαλομάτας. Ἦτον μία μεγάλη εἰκὼν τῆς Θεοτόκου, ἀρχαϊκὴ, μὲ ἀδρὸς χαρακτήρας, μὲ πρόσωπον τὸ διπλάσιον τοῦ φυσικοῦ, μὲ μεγάλους, πολὺ μεγάλους ὀφθαλμούς, καὶ μὲ τὸν Χριστόν, ἐν βρέφος μὲ παμμεγίστην κεφαλὴν, φοροῦν χιτῶνα ἐπίχρυσον, φωτεινόν, «τὸν ἀναβαλόμενον τὸ φῶς ὡς ἰμάτιον»” (Ἀλ. Παπαδιαμάντη, **Τὰ Κρούσματα**).

Τὴν Εἰκόνα τῆς Παναγίας τῆς Μεγαλομάτας, πρὶν ἐρειπωθεῖ ὁ Ναός της, τὴν μετέφεραν οἱ παλαιοὶ κάτοικοι τοῦ νησιοῦ στὴ νέα τους παραθαλάσσια σημερινὴ πολίχνη καὶ βρίσκεται στὸν Μητροπολιτικὸ Ναὸ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, ὅπου καὶ τὸ Προσκύνημα τῆς Σκιάθου, ἡ θαυματουργὸς Εἰκόνα τῆς Παναγίας τῆς Εἰκονίστριας.

Τὸν τελευταῖο καιρὸ καθιερώθηκε νὰ τελεῖται στὰ ἐρεῖπια τοῦ Ἱ. Ναοῦ τῆς Παναγίας τῆς Μεγαλομάτας ὑπαίθρια Ἀγρυπνία, στὴν ὁποία καὶ συμμετέχουν πολλοὶ εὐλαβεῖς καὶ φιλακόλουθοι προσκυνητὲς.

---

[1] . Ὁμιλία μὲ ἀφορμὴ τὴν Προσκυνηματικὴ Μετακομιδὴ τῆς Ἱ. Εἰκόνας τῆς Παναγίας Μεγαλομάτας στὰ ἸΘ' Δημήτρια τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Χαλκίδος, Ἰστιαίας καὶ Βορείων Σποράδων. Βλέπε σχετικὰ [στὴν ἰστοσελίδα τῆς Ἱ. Μητροπόλεως](#) καὶ [στὸν ἰστότοπο τοῦ Πνευματικοῦ Κέντρου Ἐνοριῶν Σκιάθου](#)

Επίσης, σχετικὰ μὲ τὴν τελευταία Ἀγρυπνία τῆς Μεγαλομάτας, βλέπε τὸν ἰστοτόπο [ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΤΟΥ ΚΑΣΤΡΟΥ ΣΚΙΑΘΟΥ](#)